

A PÁNIK.

I.

SOK ezer évvel Krisztus születése előtt... Kora hajnal volt és máris nyugtalanok voltak az őserdő vadjai. Irgalmatlanul forró sugaraival fonnyadtra verdeste a nap az égrenövő fák óriás leveleit. Az erdő homálya sem nyújtott menedéket. Mozdulatlanul heverték a majmok a vastag ágakon, nyöszörögve vonszolta verejtékes testét az oroszlán és a tigris a forrásvízhez s az őselefánt riadtan trombitált bele a rekkenő hőségbe, érezve a borzasztó veszedelmet. Alélt madarak hullottak le a magasból tehetetlenül, vergődő szárnyakkal s a vizilovak és krokodilusok rémülten menekültek az átforrósodott vízből a szárazföldre.

A levegő vörös volt és izzott, mint egyetlen nagy parázs. S a rémület ösztönökből font korbácsával végigvert az összes élőkön, a tombolás örületébe hajszolta bele a ragadozókat, mindent eltipró dühbe kergette a fenevadakat, elnyújtott, kétségbeesett ordítások törtek fel a sűrűből és minden pokoli zajt átvillámló üvöltés hasogatta az elsötétült eget.

A borzalmak napja szakadt le a földre.

Az erdők mélyéből titokzatos, soha nem látott állatóriások hömpölygtek elő óriási csordákban. Menekülő útjuk nyomán elpusztult az erdő.

Minden reszketett a földön, ami élt és halálos rémületben őrjöngött minden állat.

Megmozdult a talaj!

Eleinte csak itt-ott köpködött haragos sarat az égre a föld. Vonagló dombocskákat dagasztott belőle egy titokzatos ököl. Azután hirtelen hullámot vetett, mint a tenger. Borzalmas erővel fatörzsvastagságú vízugarak törtek a magasba és mint perzselő zápor hullottak vissza a földre. S a mélyben pokoli munkába kezdtek az erők és minden élőк kétségbeesett ordítását egyszerre halavánnyá torzította a föld dübörgő, éjig zengő, rettenetes szava! A fajtánként csoportokba verődő állatok ellefejtettek minden gögőt és minden elkülönülést. Nyöszörögve, szabadulást keresve vegyültek össze egymással. Majmok bújtak meg reszketve a tomboló elefántok hátán és oroszlánok együtt nyöszörögtek a szarvassal az ihatatlanul forró víz fölött.

Az erdőszélen, egy dombmagas sziklacsúcs tetején állott az Ember! Ruhátlan, feketeszőrű teste, mintha abból a kőből faragták volna ki, amin állott, — mozdulatlan volt és sötét. Hatalmas tagjain hajókötélvastagságú izmok heverték egymás mellett, jobbkarjának tömör, félelmetes tömegét fenyegetően egészítette ki ökle folytatásaként a nehéz

gyökérbunkó! Állt! Mosolytalan arcán kapkodva rángatózott a rémület, mélyenülő, villogó szeme cikázva röpült jobbra-balra és értelmetlenül figyelte az állatok őrjöngő viselkedését.

A forró levegő, a közeledő borzalom ide hajtotta föl a megközelíthetetlen sziklára, amelynek barlangjában együtt élt családjával. Ebbe a barlangba se a vihar, se az állatok betörni nem tudtak. Egyetlen út vezetett csak hozzá a szikla belsején keresztül egy keskeny kéménykürtő alakjában. Ezen felmászni csak ő tudott, az Ember! Teljes biztonságban állt tehát a sziklán és riadtan leste mindazt, ami a mélyben történik. Az állatok szörnyű, fékevesztett félelme lassan elfogta őt is. Szélesre vicsorította a száját és csikorgatva csattogtatta össze fogait. Fejét mindég gyakrabban kapkodta fel a magasba. Melléből rövid, szaggatott hangok törtek fel, mindgyorsabban és gyorsabban követték egymást, a végén hosszú, félelmetes üvöltéssé dagadtak. Őt is elöntötte az indokolatlan düh, ott toporzékolt a magasban és bunkóját szörnyű erővel ütögette oda az érzéketlen sziklához.

Amikor a mélyben megmozdult a talaj, az állatok ösztönszerűen a sziklacsúcs alá húzódtak. Messze környéken egyetlen szilárd pont volt a sziklacsúcs. A rengeteg állat, mint a tenger, úgy gyűrűzte körül. Üvöltésük alóla tört fel a magasba. Eszeveszetten próbáltak felkúszni a merőleges sziklafalakon, taposták, préselték egymást, fejüket verdesték a kőbe, a szikla állt magasan, megközelíthetetlenül és rajta állt az Ember!

S az Ember széme meredten lesett a távolba. A nagy hegy, a forró hegy megmozdult! Rettenetes füst és égig érő láng tört fel belőle. Valami irtózatosságot bensőjében rázta meg a földet, recsegés, ropogás, dübörgés szaladt keresztül a levegőn s a forróság olyan türhetetlen volt, hogy gyenge nyöszörgéssé változott az állatok ordítása és rengeteg állat hangtalanul roskadt össze egy állóhelyében.

Az Ember félelmében leborult és megrendült alázata jeléül homlokát verdeste a földhöz!

Háta mögül a barlang szájából ekkor jött előre a család.

Elöl az öreg anya, mögötte féltucat fiatal, izmos férfi, utánuk lehajtott fejjel egy karcsú, fejlett testű, fiatal asszony és legvégül a daliás, de elerőtlenedett öreg férfi, a volt családfő. Mindegyik arcán rémület. A szájuk makogott össze-vissza s a szemük aggodalommal kereste a családfőt. Amikor ott látták a földön, a forró hegy felé fordulva, homlokát a sziklához verdesve, sietve tették ők is ugyanazt. Halálra rémült szívük majd kiugrott a helyéből, tehetetlenül jajveszéltek, alázatosan sirtak és primitív lelkük először végzett szertartást az ismeretlen, a félelmetes előtt!

Amikor a borzalmas ég- és földzengésben a családfő végre fölállt, eliszonyodva látta, hogy messze távolban köröskörül kigyulladt az erdő. Teste felmagaslott egész alakjában és elöre nyújtott karral fordult meg lassan maga körül, mutatva családjának a borzalmas képet. A család remegve állott előtte és bizakodón várta tőle a szabadulást. S az erdő

tüze hallatlan gyorsasággal közeledett. Lobogó fák irtózatossal durranással robbantak szét. A mindenfelől lángoló tűz valóságos szökőkutakban okádtá a szikrát az ég felé s a forró szél ostorával örült kocsisként hajtotta maga előtt a poklok táltosát: a száguldó tüzet! Az erdőből egyre több és több állat menekült eszeveszetten, maga se tudta, merre... Csofálatos ösztöne mindegyiket a szikla felé hajtotta.

S a tűz jött! Hihetetlen erővel falta az erdőt! A hőség nőtt, egyre nőtt és távolban a forró hegy szünet nélkül dobálta égő haragját a magasba. A föld recsegett, ropogott. Megrémült teste vonaglott, mint a megtaposott kígyó. Egyetlen szilárd pont köröskörül a szikla volt s a szikla tetején ott állt a halálra rémült Ember! Egész testében reszketve, fenyegetően morgott a veszedelem elé, görcsösen fogta gyökérbunkóját és üvöltve forgatta meg azt egyszer-egyszer a feje fölött. A család sziklákat, kődarabokat szedett halomba a lába elé, hogy előkészítse a rettenetes harcot az ismeretlennel. Azután vártak...

S az erdőnek arról az oldaláról, amerre a karcsútestű asszony fordult, hirtelen egy elefánt hátán idegen ember tört elő. Büszkén, daliásan állott a rohanó állaton, magas, izmos testén aranyfényű szőr csillogott, úgy jött, mint a vihar! Sas szeme pillanat alatt meglátta az embercsaládot a sziklán s a lehajtott fejű asszony kezét öntudatlanul kapva dobogó szívére, felsikoltott. A családfő abban a pillanatban mellette termett, vadul, féltőn, minden harcra készen magához ölelte s amikor meglátta az idegent, leírhatatlan düh öntötte el. Ordított, toporzékolt. Balkarja elválaszthatatlan erővel préselte magához asszonyát, jobbajával fenyegetve lendítette bunkóját az érkező felé.

A szikla tövén halomban heverték az állatok s az újonnan érkezettek őrzöngve taposták a régen ottállókat. A tűz már ott ropogott kőhajtásnyira tőlük, a füst és a forróság kibírhatatlan volt, már a szikla is áttüzesedett.

Az ember féltékeny dühében egész családját visszakergette a barlangba. Azután tébolyult arccal nézett körül. Szörnyű borzalmat érzett. Az idegen moccanás nélkül állott az elefánt hátán, az állatok hulláin keresztül egész a sziklatövig vitette magát. Itt ugrott csak le pompás paripája hátáról. Körülvizsgálódott. Egy helyütt alacsony, szűk nyílást vett észre, azon keresztül bújta be a szikla belsejébe. A családfő egészen a szikla szélére állott s előrehajolva leste az idegen mozdulatait.

A karcsútestű asszony pedig lassan, lopódzva kibújt a barlangból, titokban a kürtőhöz osont és biztos mozdulattal tűnt el benne. Amikor a közepéig ért, kiáltozni kezdett lefelé. Az idegen meghallotta. Megkereste a hang forrását és megtalálta az eldugott kürtő nyílását a mélyben. Rövid idő múlt el s az asszony is, az idegen is felértek a szikla tetejére. Az asszony még rámutatott az őrzöngő családfőre, azután puhán, macskamozdulatokkal bújta vissza a barlangba.

A föld rengett. A forró hegy tüzet lövelt és köröskörül menthetetlenül égett az erdő. Kibírhatatlan volt a levegő! Egészen közel volt a

pusztulás s a két ember mégis habozás nélkül rontott egymásnak, halálos viadalra.

A feketeszőrű emberben több volt az erő, az aranyszörű emberben több az ügyesség. Mindkettőről patakzott a vér. Izmaik ernyedten, erőtllenül dolgoztak. Tüdejük kapkodva, akadozva lihegett friss levegő után, körülöttük tombolva jött a pusztulás. Beleharaptak egymás húsába, lemarcangolták izmaikat, ütötték-verték egymás testét s egy rosszul számított lendület után a fekete óriás zuhant végig a földön. Az aranyszörű abban a pillanatban a nyakára lépett és egyetlen bunkócsapással loccsantotta szét a fejét.

A karcsútestű asszony ujjongva szaladt elő a barlangból, hízlelve simogatta körül az idegen férfi véres, aranyszörű testét, a család félholtan a rémülettől vánszorgott elő a barlangból és alázattal borult le az idegen előtt, a földet verdesve homlokával . . .

Körülöttük közeledett a halál s az állatok őrjöngő ordítása remegve csapott bele a föld dübörgő, harsogó szavába . . .

II.

A huszadik században Krisztus születése után . . .

Az obszervatórium összes helyiségeiben megszólalt a vészcsengő.

A laboratóriumban a tűzhányó kitörését jelző készülék előtt mereven állott az Ember, a világhírű fiatal tudós. Magas, karcsú alakját bő redőkbe takarta a fehér munkaköpeny. Sápadt, sötét feje megrendülten figyelte a készülék jelzéseit, fekete haja a szemébe hull, jobbkeze a vészcsengő gombján, balkeze a telefont emeli füléhez és idegesen várja a jelentkező hangot. Amikor az megvan, szárazon, gyorsan bemondja a jelentését.

— Halló! Itt az obszervatórium! A tűzhányó kitörése a legrövidebb időn belül várható. A jelzőkészülék előtt állok s a jelzések egyre fenyegetőbbek. Kérem azonnal leadni az összes riasztójeleket! Működésbe kell hozni az összes szirénákat és a fényszórókat! Fel kell verni az egész várost! Mindenki meneküljön a túlsó oldalon lévő magaslatra. Ez az egyetlen biztos pont az egész környéken.

A telefont visszatette és sápadtan fordult az ajtó felé, amin keresztül az obszervatórium álomból felriasztott személyzete tolongott a terembe. Félig öltözött emberek. Halálfehér arcok. Ijedtségtől kidülledt szemek. Sápadtan reszkető ajkak!

— Tanár úr! Mi történt?!

Az Ember mozdulatlan arccal nézett rajtuk végig.

— Meneküljenek! A tűzhányó kitörése minden pillanatban várható!

A következő percben már csak egy ember maradt a teremben. Fehérfejű, öreg szolga. Állt és nem mozdult.

Szelíden fordult feléje az Ember.

— Mi az, öreg? Akarsz valamit?

— A tanár úr elfelejtkezett arról, hogy a nagyságos asszony is itt van már egy hete! Óhózzá nem szól a vészcsengő. Biztosan nyugodtan alszik a szobájában.

Az Ember hosszan nézett bele az öreg hűség szemébe.

— Nem, öregem. Nem felejtettem el. A feleségem már tud a dologról és öltözik. Azonnal indulunk mi is, én még le akarok valamit olvasni. Te csak menekülj.

— Igenis, tanár úr!

A szolga meghajolt és kiment.

A tanár pedig kinyitotta a laboratórium nagy üvegajtáját és kilépett a hatalmas, nyitott terrasra.

Az éjtszaka sötétje olyan volt, mint egy átforrósított, rengeteg, fekete kályha. Fojtó, perzselő volt a levegő s a mélyben az alvó város lámpái remegve izzottak, mint rostélyon a parázs. Valami félelmetes, valami borzalmas úszott a házak fölött s az emberek modern őserdejében, az óriás városban hirtelen a legrettenetesebb erővel kongtak félre a harangok, eszeveszett sípolással harsantak fel a szirénák, a gyárak kürtjei, hirtelen felgyulladtak a fényszórók az átellenes magaslaton és reszketve markoltak bele a város vonagló testébe.

A legnagyobb fényszóró vakmerő bátorsággal villant fel a tűzhányó csúcsára és beragyogta ezüst fényével az abból feltörő, gomolygó fekete füstöt.

Az Ember a magasból nem láthatta megrémült embertársainak ijedt, össze-vissza futását, kapkodását, fejvesztett tolongását utcákon, tereken át az általa megjelölt magaslat felé, de az eltikkadt csendet felváltó és folytonosan erősödő zaj, az emberi jajgatások és ordítások magasba szűrődő folyama világossá tette előtte az egész képet. Megelégedetten nézte a fényszórók rendszeres munkáját és megállapította, hogy az egész város nappali fényben úszik.

Most vette észre az obszervatórium nagy kapuján kifelé menekülő és holmijukat cipelő személyzetet.

Tompa, dübörgő moraj zúgott végig a föld alatt. Az Ember elmosolyodott. Ez a föld gyomra! Az ismeretlen földé! Utána jön a rángás. Egy hosszabb, egy rövidebb. Jólesett neki, hogy minden úgy következett be, ahogy elgondolta. Most szinte vezényszóra fordította fejét a tűzhányó csúcsa felé. Valamit várt. Az óriás fényszóró ezüst csóvája még mindig ott reszketett a gomolygó füstön. Az Ember szeme felvillant. A rideg, egyenes sugárban villogó fénybe lassan bele-bele lendült a sötétvörös fény, a tűzhányó izzó kráterének fénye és pár perc alatt egészen magába olvasztotta az emberi fény erőtlén, bágyadt sugarait. Az égbolt kigyulladt. Izzó, remegő, vérvörös fényt kapott az egész város, mint kovácműhelyben izzó patkótól az üllő.

Hirtelen sokszoros erővel lódult a magasba a mélyből a dübörgés. Az emberek észrevették a tűzhányó fényét és ordításuk fokozódott. A levegőből váratlanul motorbúgás tört elő. Repülőgépek. Gyors, emel-

kedő keringésben vonultak a város fölé és világitórakétákat hajigáltak erre is, arra is.

Az Ember lelke megrendült. Térdre hullott és akadozva mondta el gyerekkori imáját az ismeretlen, a világokat mozgató erő előtt! . . .

Háta mögött ebben a pillanatban nagyot csapódott az üvegajtó. Lengő csipkepongyolában, levegő után kapkodva lépett eléje a magas, karcsú nő. Szemét tágra nyitotta a rémület. Ajkáról tántorogva repültek tova a szavak :

— Az Istenért ! Mi történt ? !

Az Ember szája körül keserű mosolyba torzult a nyugalom.

— A tűzhányó minden pillanatban kitörhet ! Nézzen le. A város menekül !

Az asszony csak egy pillanatra nézett a mélybe. Azután ijedten szaladt a tekintete körül.

— És mi ? !

— Maradunk !

— Hogyan ? Itt nincs veszély ?

— De igen ! A legnagyobb veszély itt van !

És ? . . . Hogyan ? ! . . .

— Mi maradunk !

Az asszony felsikoltott :

— Megőrült ? !

— Nem ! Végezni akarok az élettél !

Kétségbeesetten tört fel az asszony szava :

— De én élni akarok ! Élni !

A férfi keserűen válaszolt :

— Tudom. Maga élni akar ! De nem én értem ! Hanem másért !

Mindent tudok ! Ó, sok fáradságomba került, amíg megtudtam mindent. Nem engem szeret már ! Nagy könyörgések után csak szánalomból jött fel ide, én hozzám egy kis időre, de csak a testét hozta fel. A lelke lent maradt a városban valakinél ! Ezt én nem bírom el ! Ennek véget akarok vetni ! Elpusztulunk !

Az asszony feljajdult :

— Nem akarom ! Élni akarok ! Csöngetek a személyzetért !

— Késő ! Azok mind elmentek ! Egyedül vagyunk ketten az egész épületben !

A karcsú, gyönyörű teremtés térdre vetette magát.

— Ember ! Könyörüljön ! Jöjjön ! Meneküljünk ! Esküszöm . . .

Nem folytathatta. Hatalmas lökés és ijesztő morgás tört fel a föld alól. Megremegett bele az egész épület.

Az asszony felsírt, beszaladt a laboratóriumba. A férfi látta, hogy leakasztja a telefont, toporzékolva vár kapcsolást, még megkapta, idegesen, zokogva mond be valamit.

Vállat vont. Nem törődött a dologgal. Úgyis késő. Visszafordult a város felé és elmerülve nézte a csodálatos panorámát.

A levegő kibírhatatlanul forró volt. A földlökések egyre sűrűsödtek s a morgás a mélyben állandó bűgássá változott. Az égbolt lobogó vörös lángban égett, mintha kigyulladt volna az egész világ! A tűzhányó kráteréből a füsttel együtt a lángok is felszabadultak a magasba.

Az Ember hosszú idő után vette csak észre, hogy mellette áll az asszony és meredt szemmel kémleli az obszervatóriumhoz vezető szerpentinutat. Ime, mellette áll, akit imád s akivel együtt akar távozni az élethől. Elöntötte a szívét a láva. Közelebb húzódott hozzá.

— Fél?

Az asszony szája dacos hallgatásba feszült.

— Ne haragudjunk egymásra halál előtt.

Az asszony elfordult tőle.

— Mit akar? Még mindig remél?!

Az asszony szeme ekkor kigyulladt. Szörnyű erővel lobogott keresztül az éjtszakán és a szerpentinúton fölfelé rohanó fény felé lángolt. A férfi észrevette és követte tekintetét. Irtózatossággal motorkerékpár közeledett. Kis idő múlva hallani lehetett a túlerőltetett motor bűgását is.

Az Ember durván ragadta meg az asszony karját.

— Kinek telefonált?!

Az asszony alakja kiegyenesedett, a feje magasba feszült, egyéniségéből diadalmasan sugárzott ki a szerelem s a hangja nem is volt az övé, valami csengő-lobogó, földöntúli hang volt, amikor megszólalt:

— Öneki telefonáltam!

Az Embert elfogta az idegesség, a düh. Rekedten kiáltott fel:

— Örület! Ő is elpusztul!

S az asszony extázisban, önkívületben harsogta:

— Ide jön! Inkább velem hal meg! De nem hagy elpusztulni!

A szerpentinúton cikázva repült előre a motor lámpájának fénye. Egy perc még és felér. Az asszony megindult, elébe akart futni. A férfi megragadta és nem engedte. A kerékpár megérkezett. Az asszony torkaszakadtából kiabált segítségért. A levegőben fojtó kénzsig terjengett már s a mélyben a város vörös volt a kráter pokoli fényétől. Pár pillanat s az idegen férfi sietve, levegő után kapkodva tört be a terembe. Az asszony hangja a boldogságtól sírva zuhant eléje:

— Siess! Ments meg!

Az idegen férfi födetlen fején aranyfényű haj lobogott, erőteljes alakja támadásra lendült, kék szemében szikrázott a harag és öklével szédületes ívben támadt a sápadt, feketehajú emberre.

A harc rövid volt és egyenlőtlen. A fekete férfi orrán, száján eleredt a vér. Tántorogva dülöngött jobbra-balra. Az asszony sikongva szaladt az idegen férfi karjai közé...

Az épület recsegve rázkódott össze a megmozdult talaj fölött s a kráterből irtózatossággal tört fel a halálos láva, mintha a sebesült föld vérehullása volna...